

Utdrag ur

TOFTA KYRKA GOTLAND VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN 2005

Ansvariga för vård- och underhållsplanen

Inför upprättandet av denna vård- och underhållsplan för Tofta kyrka har kyrkan och kyrkogården besiktigats av undertecknad.

Ansvariga för vård- och underhållsplanens olika delar anges här nedan.

(Namn inom parentes anger dock att i planen endast använts där angivet besiktningsprotokoll eller åtgärdsprogram, upprättat av resp. namngiven konsult.)

Kyrkobyggnad	Arkitekt Jan Utas
Elinstallationer och åskskydd	(Elingenjör Peter Ström)
Kyrkogårdsmur	Arkitekt Jan Utas
Kyrkogård	Arkitekt Jan Utas
Växtlighet på kyrkogården	Kyrkogårdsingenjör Johan Arvidsson
Kalkmålningar	Ej utsedd
Stenarbeten	Ej utsedd
Inventarier av trä	Ej utsedd
Inventarier av metall	Ej utsedd
Inventarier av sten	Ej utsedd
Textilier	(Textilkonsultfirma Lotine; ej besiktigat)
Kyrkklocka/-or	(Ing. Ingvar Rohr; ej besiktigat)
Övriga inventarier	Ej utsedd

Källförteckning

Otryckta källor

Handlingar i Riksantikvarieämbetets arkiv, ATA, Stockholm

Handlingar i Länsmuseet på Gotlands arkiv, Visby

Inventering av Tofta kyrkogård, utförd 1996 av antikvarie Torsten Gislestam, Gotlands fornsal.

Program för utvändiga restaureringsarbeten på Tofta kyrka, upprättat 2002 av arkitekt Jan Utas, Visby.

Tryckta källor

Lagerlöf-Svahnström, Gotlands kyrkor, 1991.

B G Söderberg, Gotländska kalkmålningar 1200-1400. 1971.

I Ruhr, Gotlands kyrkklockor och ringningsseder, 1985.

Gunnar och Karin Svahnström, Måleri på Gotland 1530-1830. 1989.

Gunnar Svahnström, Tofta kyrka. I: De hundra kyrkornas ö 1959.

Inventarium över svenska orglar 1989:II, Linköpings och Visby stift, red. Tore Johansson, 1990.

Hans Nilssøn Strelow, Cronica Guthilandorum, 1633.

Sveriges Kyrkor, Gotland bd III, 1942.

Händelselista

ÅR	BYGGNADSDEL ETC:
1166	Byggnadsår enligt Strelow (SvK).
s. 1100-tal	En äldre, tornlös kyrka byggdes på platsen, varav grundmurarna återstår under golvet i den nuvarande kyrkan. Dopfunten av anonymmästaren ”Semi-Byzantios”. Gravsten över Rodhorn, nu placerad i tornbågen (GK) av ”Majestatis” (TK).
t. 1200-tal	Nedre delarna av det nuvarande tornet byggdes (GK; SvK anger byggnadstiden till ”trol. omkr. 1200-1244”, samt att ringkammaren ursprungligen täckts av ett tunnvalv).
1244	Byggnadsår enligt Taxuslistan (SvK; enligt SvK byggdes vid detta tillfälle tornets övre delar; dock ej röstena).
o. 1250	Tornet fullbordades till nuvarande höjd, kalkmålningar i tornvalv och tornbåge. Valv med mittkolonn slogs i den nu försvunna kyrkans långhus (GK). Det romanska kolonnkapitålet återanvänt som dopfuntsfot. Tornvalvet (tunnvalv) byttes ut mot ett kryssvalv (TK). Kalkmålningar i tornet (GKM).
1340	Gravsten över Siglaiver, husbonde vid Krokstäde, och hans son Niklas (GK).
o. 1350	Det romanska koret och långhuset revs och det nuvarande långhuset och koret byggdes (GK; SvK anger byggnadsåret för koret till ”1244” och för långhuset till ”omkr. 1270”, samt att tornets rösten, ringkammarens kryssvalv och rosettfönster kommit till i anslutning till långhusbygget). Tornets västportal flyttades till norra sidan av långhuset. Kalkmålningar på triumfbågsväggen. Glasmålningar i långhusfönstret. Retablet, troligen tillverkat i Lübeck (GK).
1300-tal	S:t Olofsbild av trä samt d:o Madonnabild (GK).
Medeltid	Svarvad bänk i mittgången (GK).
1600-tal	Predikstolen (GK).
s. 1600-tal	Korbänken (GK).
1724	Altartavla av trä målad av Jöns Wulf (GF, GKS; SvK anger ”J. Weller”).
1731	Predikstolen målades (GK) av Johan Hernell, som även målade bänkinredning m.m. (ATA).
1746	Kyrkklockan (SvK, GKR).
1782	Läktare (ATA).
s. 1700-tal	Bänkinredning (komplettering?; ATA).
o. 1840	Sockenmagasin i två våningar inrättat i ringkammaren (SvK).
1860-tal	Kyrkan restaurerades: Taken över kor och långhus sänktes och belades med tegel (tidigare faltak; SvK). Stödmur(ar) mot långhusets

ÅR**BYGGNADSDDEL ETC:**

	västra del togs bort och ersattes med ankarjärn (GF). Bänkarna målades över (SvK).
1880-tal	Kyrkogården utvidgades åt öster (SvK). Kolonnen och annan huggen sten i kyrkorummet målades med brun oljefärg (SvK).
1881	Sakristian byggdes (GK; tidigare fanns ett sakristiskrank i koret; ATA).
1899	Orgeln anskaffades (GK) från K. A. Anderssons orgelfabrik, Stockholm (ISO, som anger året till 1900). Kamin (SvK.) Läktaren revs(?) (ATA).
1926	Reparation av fasadputs. Spåntaket på sakristian byttes mot tegeltak. Nya kolonner i ljudgluggarna (ATA).
1954-55	Retablet konserverades (konservator Alfred Nilsson, Stockholm; SvK).
1958-59	Restaurering efter förslag av arkitekt Nils Arne Rosén, Stockholm (GK): <ul style="list-style-type: none">– Taken över kor, sakristia och långhus höjdes och belades med falar.– Reparation av fasadputs och kalkavfärgning av fasaderna.– Nya portblad i portalerna.– Nya fönsterglas (träbågar avlägsnades; ATA).– Framtagning av kalkmålningar och konservering av träinventarierna (konservator Erik Olsson, Sanda; GK, GF).– Ny altarring (ATA).– Retablet och träskulpturerna återbördades till kyrkan efter att sedan 1955 ha varit deponerade i Gotlands fornsal.– Installation av varmluftsuppvärmning med pannrum i sakristian samt elektrisk belysning.– Utgrävning av 1100-talskyrkans grundmurar.– Nytt stengolv (GK, GF). Arkeologisk utgrävning av den romanska kyrkans grundmurar (TK).
1984	El-ringning (GKR).
1986	Yttre restaurering efter förslag av ing Lars Göran Löfström, Stockholm: Rengöring av fasader, kalkavfärgning (ATA).
1991	Södra långhusportalen konserverades. Div inventarier, bl.a. retablet konserverades (GF).
1993	Konservering av glasmålningar (ATA).
1998	Invändiga restaureringsarbeten efter förslag av arkitekt Jan Utas, Visby (GF): <ul style="list-style-type: none">– Tillbyggnad av sakristian med nytt pannrum, rivning av det gamla pannrummet i sakristian och sammanläggning av utrymmena.

ÅR**BYGGNADSEDEL ETC:**

-
- Altarskranket från 1950-talsrestaureringen byttes ut mot ett äldre skrank från 1800-talet som restaurerades av möbelsnickare Lars Rosenberg.
 - Reparation av sprickor i tornbågen.
 - Ny värmepanna och skjul för oljetank.
- 2000 Tornet kalkavfärgades från skylift av Byggnadshyttan (GF).
- 2003-04 Utvändiga restaureringsarbeten efter förslag av arkitekt Jan Utas, Visby (GF):
- Reparation av tornhuven med nya högben, ny panel, rännor och utkastare m.m.
 - Utbyte av skadade falar på korets och långhusets S takfall.
 - Putslagning och avfärgning av fasaderna på tornet med KC-färg, S och V fasaderna på övriga kyrkan med kalkfärg..
 - Reparation av fönster.
 - Nytt trädäck i tornet.

Förkortningar:

ATA	Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm.
GF	Gotlands fornsals arkiv.
GK	Lagerlöf-Svahnström, Gotlands kyrkor, 1991.
GKM	B G Söderberg, Gotländska kalkmålningar 1200-1400. 1971.
GKR	I Ruhr, Gotlands kyrkklockor och ringnings seder, 1985.
GKS	Gunnar och Karin Svahnström, Måleri på Gotland 1530-1830. 1989.
ISO	Inventarium över svenska orglar 1989:II, Linköpings och Visby stift, red. Tore Johansson, 1990.
Inskr.	Inskrift i kyrkan
o.	omkring
s.	sent
SHM	Statens Historiska Museum, Stockholm.
Strelow	Hans Nilssøn Strelow, Cronica Guthilandorum, 1633.
SvK	Sveriges Kyrkor, Gotland, bd III, 1942.
t.	tidigt